

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ

«ОСВІТНІ РЕФОРМИ В ДІЇ»

У межах IV узагальнювального етапу науково-дослідної роботи (2025–2026 рр.) було проведено комплексне соціологічне дослідження «Освітні реформи в дії», що реалізується в рамках інноваційного освітнього проєкту «Нова українська школа, університет, громада, влада – координація взаємодії на інтелектуальній платформі TeachHub». Проєкт здійснюється на базі закладів освіти Запорізької, Вінницької та Харківської областей у період вересень 2021 р. – квітень 2026 р. та спрямований на підтримку стратегічних орієнтирів реформи Нова українська школа в умовах воєнних викликів і цифрової трансформації освітнього середовища.

Дослідження мало міждисциплінарний характер і поєднувало соціологічний аналіз із соціокультурною інтерпретацією процесів реформування. Його актуальність зумовлена необхідністю оцінити реальний стан імплементації освітніх змін у регіонах із різним безпековим, демографічним та соціально-економічним контекстом, а також визначити потенціал міжінституційної координації як чинника сталого розвитку освітньої системи.

Мета дослідження

Метою дослідження є визначення соціокультурної ефективності впровадження освітніх реформ, оцінка рівня координації взаємодії між суб'єктами освітнього процесу та аналіз трансформації професійної підготовки педагогічних кадрів в умовах повномасштабної війни та прискореної цифровізації.

Завдання дослідження

У межах поставленої мети було визначено такі аналітичні завдання:

- оцінити рівень і динаміку впровадження реформ у регіональному вимірі;

- ідентифікувати позитивні результати та структурні бар'єри реалізації змін;
- проаналізувати вплив воєнних факторів на організацію освітнього процесу;
- визначити рівень і якість координації між університетами, закладами освіти, органами влади та громадським сектором;
- оцінити відповідність сучасної системи підготовки вчителів вимогам реформ;
- окреслити роль педагогічних університетів у розвитку територіальних громад.

2. Методологія дослідження

Емпіричну базу дослідження становлять результати онлайн-опитування 482 респондентів. Формат Google Forms забезпечив оперативність збору інформації, територіальну доступність та можливість автоматизованої обробки даних.

Емпіричну базу дослідження склали результати онлайн-опитування 482 респондентів із Запорізької (34,6%), Вінницької (32,8%) та Харківської (32,6%) областей, що забезпечує регіональну збалансованість вибірки та дозволяє здійснювати порівняльний аналіз в умовах різного безпекового та соціально-економічного контексту.

Вибірка має цільовий характер і сформована за принципом залучення ключових стейкхолдерів освітнього процесу. Переважну частину становлять учителі закладів загальної середньої освіти (41,1%), що забезпечує репрезентацію базової ланки реалізації реформ. Керівники закладів освіти (17,0%) та науково-педагогічні працівники (15,4%) репрезентують управлінський і академічний рівні. Студенти педагогічних закладів вищої освіти (12,7%) відображають позицію майбутніх фахівців, тоді як представники органів управління освітою (8,5%) і громадського сектору (5,3%) забезпечують міжсекторальну перспективу.

Показники професійного стажу свідчать про високу експертність вибірки: понад дві третини респондентів мають більше 10 років досвіду роботи в освітній сфері. Це дає підстави розглядати отримані оцінки як результат професійно виваженого аналізу, а не ситуативного сприйняття реформ.

Анкета складалася з семи змістових блоків, що охоплювали інституційний, управлінський, професійний та соціокультурний виміри реформування. Інструментарій включав закриті (шкальні, номінативні, ранжувальні) та відкриті питання, що дало змогу поєднати кількісний статистичний аналіз із якісною інтерпретацією експертних суджень.

Дослідження здійснювалося з дотриманням принципів добровільності, анонімності та конфіденційності, що мінімізує соціально бажані відповіді та підвищує валідність результатів.

Анкета складалася з семи тематичних блоків, які охоплювали як інституційний, так і соціокультурний вимір реформування. Інструментарій включав шкальні, номінативні та ранжувальні питання, а також відкриті запитання, що дозволило поєднати кількісну статистичну обробку з якісним аналізом експертних суджень.

Основні результати дослідження

Середній показник оцінки рівня впровадження освітніх реформ за п'ятибальною шкалою становить 3,8 бала, що відповідає помірно високому рівню реалізації змін. Високий або дуже високий рівень впровадження відзначили 44,2% респондентів, середній – 38,6%, низький – 12,9%, дуже низький – 4,3%. Такий розподіл демонструє поступальний характер реформ, однак засвідчує наявність структурних обмежень, які уповільнюють їх повну інституціоналізацію.

Серед позитивних змін, пов'язаних із реформуванням освіти, 72,8% респондентів відзначають посилення компетентнісного підходу, 65,4% – активну цифровізацію освітнього процесу, 58,7% – інтеграцію освіти з потребами територіальних громад, 49,3% – розвиток громадянської освіти та формування національної ідентичності, 46,5% – розширення автономії

закладів освіти. Зазначені показники свідчать про зміщення акцентів від знаннєвої парадигми до моделі освіти, орієнтованої на формування ключових компетентностей, цифрових навичок та соціальної відповідальності.

Водночас аналіз бар'єрів упровадження реформ засвідчує, що 63,9% респондентів визначають головною перешкодою нестачу фінансових та матеріально-технічних ресурсів, 57,6% – перевантаження педагогів адміністративною та звітною діяльністю, 48,2% – недостатній рівень підготовки до інноваційних змін, 39,4% – слабку міжінституційну координацію, 24,7% – латентний опір змінам у педагогічному середовищі. Таким чином, поряд із позитивною динамікою фіксується структурна напруга між нормативно-програмними очікуваннями та ресурсними можливостями їх реалізації.

Окремої уваги заслуговує вплив повномасштабної війни на освітній процес. Перехід на дистанційне або змішане навчання відзначили 87,3% респондентів, підвищене психоемоційне навантаження – 73,8%, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб – 48,3%, кадрові втрати – 29,3%, пошкодження або обмеження використання інфраструктури – 22,6%. Війна виступає одночасно дестабілізаційним чинником і каталізатором цифрової модернізації, оскільки саме в умовах кризової адаптації відбулося прискорене впровадження цифрових платформ та інструментів онлайн-комунікації.

Середній показник рівня цифровізації освітнього процесу становить 3,9 бала за п'ятибальною шкалою. Високий рівень цифрової інтеграції відзначили 46,1% респондентів, середній – 37,5%, низький – 13,4%, дуже низький – 3,0%. Це свідчить про формування стійкої тенденції до цифрової трансформації, хоча її якість залишається неоднорідною в регіональному вимірі.

Оцінюючи сучасну підготовку педагогічних кадрів, 68,4% респондентів зазначили, що вона лише частково відповідає вимогам реформ, 18,7% – що відповідає повністю, 9,6% – що не відповідає, 3,3% – вагалися з відповіддю. Найбільш актуальними напрямками модернізації підготовки вчителів визначено посилення практичної складової (72,8%), розвиток цифрових

компетентностей (68,3%), підготовку до інклюзивного навчання (56,8%), формування навичок роботи з травмою та кризовими ситуаціями (51,4%), розвиток комунікативних і міжкультурних компетентностей (44,9%). Це свідчить про необхідність переходу до інтегрованої моделі професійної підготовки, яка поєднує педагогічну, психологічну та цифрову складові.

Аналіз координації між суб'єктами освітнього процесу показує, що високий рівень взаємодії між закладами освіти та громадами відзначили 54,7% респондентів, між закладами освіти та педагогічними університетами – 49,2%, тоді як між освітою та органами управління – лише 38,5%, а між освітою та громадськими організаціями – 34,1%. Отже, попри формальну наявність партнерських механізмів, міжсекторальна координація потребує інституційного посилення.

Аналіз результатів дозволяє окреслити сильні сторони реформ – цифровізацію (65,4%), автономізацію закладів освіти (46,5%), компетентнісну орієнтацію (72,8%); слабкі сторони – ресурсні обмеження (63,9%), перевантаження педагогів (57,6%); можливості – розширення міжнародної співпраці (41,2%), розвиток освітніх хабів (37,6%); загрози – воєнні ризики (74,8%), демографічне скорочення (33,5%), міграція педагогічних кадрів (28,9%).

Прогностичний аналіз засвідчує, що 61,7% респондентів вважають можливим суттєве підвищення якості освіти протягом наступних п'яти років за умови стабілізації фінансування та посилення державної підтримки, 27,4% вважають необхідним коригування окремих аспектів реформ, і лише 10,9% висловлюють скепсис щодо їх ефективності.

В умовах воєнних викликів особливої ваги набуває психологічна підготовка майбутніх учителів.

Актуалізується потреба розроблення єдиного національного стандарту професійних компетентностей учителя, що забезпечив би системність і порівнюваність підготовки.

Педагогічні університети розглядаються як стратегічні центри професійного розвитку, експертно-аналітичні осередки та соціокультурні хаби громад. В умовах війни вони виконують функції психосоціальної підтримки, координації волонтерських ініціатив і розвитку цифрових платформ.

Таким чином, університет постає не лише освітньою інституцією, а й ключовим суб'єктом соціальної стабілізації та розвитку громадянського суспільства.

Узагальнені висновки

Результати дослідження свідчать про те, що освітні реформи в регіональному вимірі мають поступальний характер і демонструють позитивну соціокультурну динаміку. Впровадження компетентнісного підходу, цифровізація та розширення автономії закладів освіти формують підґрунтя для модернізації системи загалом.

Водночас ефективність реформ залишається залежною від ресурсного забезпечення та рівня міжінституційної координації. Структурна напруга між нормативними вимогами та реальними можливостями реалізації змін створює ризики формалізації реформ без глибокої трансформації практик.

Повномасштабна війна стала потужним трансформаційним чинником. Освітня система продемонструвала високий рівень адаптивності, однак потребує системної психосоціальної підтримки та стратегічного планування післявоєнного відновлення.

Підготовка педагогічних кадрів є ключовою ланкою реформування. Без модернізації стандартів, посилення практичної та цифрової складових неможливо забезпечити довгострокову якість освіти.

Педагогічні університети мають відігравати роль стратегічних центрів розвитку громад, інтегруючи освітню, наукову та соціальну функції.

Рекомендації

1. **Інституційне посилення координації.** Необхідно створити стабільні механізми міжінституційної взаємодії через платформу TeachHub,

забезпечивши регулярні стратегічні сесії, спільні проєктні ініціативи та цифрові інструменти комунікації.

2. Стандартизація підготовки вчителя нового покоління. Доцільно розробити єдиний національний стандарт професійних компетентностей учителя з урахуванням цифрової, інклюзивної та кризової складових.

3. Системна психосоціальна підтримка. Варто впровадити комплексні програми психологічної підтримки педагогів і здобувачів освіти, інтегрувавши їх у структуру підвищення кваліфікації.

4. Ресурсне забезпечення реформ. Потрібно передбачити стабільне фінансування модернізації матеріально-технічної бази та цифрової інфраструктури.

5. Розвиток партнерства «університет – громада – влада – бізнес». Активізація міжсекторального партнерства сприятиме формуванню освітніх екосистем і підвищенню стійкості громад.

Реалізація зазначених рекомендацій дозволить забезпечити стратегічну сталість реформ, підвищити їх соціокультурну ефективність та зміцнити роль освіти як ключового чинника розвитку українського суспільства.